

nr 1-2010

Drama

FORUM

Lek – kulturens vagga

Det dramande barnet

Babydrama

Utanför genusramen

Tema: Små barns drama – Hur? Varför?

Får en tiger vara sån?

Om genusarbete i förskolan

"Kom alla mina barn." "Hur då?" "Som tigrar av porslin?" Barnen kommer emot mig, långsamt, lite stelt. Någon springer, ofta en kille. Han morrar och fräser. Men de flesta väver ihop den starka tigern med det sköra porslinet och kontrasten hos barnen är obetalbar. De vet att porslin lätt går sönder om det faller i golvet. Det testade vi för en vecka sedan. En porslinsdocka köpt på loppis för 5 kr fick möta sitt öde i tusen bitar. Någon ryter i falsett, lågt. En annan faller ut sina klor men håller nästan på att ramla och får kompensera så inte porslinet i hennes tiger går sönder. Lite fniss hörs. Någon säger "Får en tiger vara sån?"

Jag möter barnen med "tigergodis" och klappar dem bakom öronen.

Det är en kall dag i januari och jag är på väg mot en förskola i Vårby gård i södra Stockholm. Denna morgon är det blåsig, det biter i kinderna och jag får gå extra långt eftersom parkeringsplatserna är slut närmast förskolan. Det är dags för drama för tre- och fyraåringar. Många av barnen i det här förskoleområdet är språksvaga och ledningen har bestämt sig för att satsa på ett projekt som de kallar Språklabbet. Det är bild, dans, sagor och drama inom samma projekt. Barnen rusar emot mig med vilda glädjetjut redan i ingången. Det är åtta kanske tio barn och de är så många och de står så nära att jag är rädd att ramla över dem.

– Om en halvtimme börjar vi!

Den sjuka tigern

Ut ur högtalarna strömmar en lugn men spännande musik.

– Jag hade tänkt att vi skulle träffa en tiger? Den är sjuk och behöver vår hjälp trots att den är så stor och stark. Vill ni det? Vill ni hjälpa tigern?

Jag märker att vissa inte förstår. Jag ryter till, blir en tiger.

– Det är en riktig tiger?

Då hoppar Esme till, lite rädd – musiken, stämningen påverkar, gör sitt. Tog jag i för mycket?

– Det finns inga riktiga tigrar, säger Linnea som är yngst men som ändå har bäst språk.

– Finns det inte? säger jag.

– Spöken menar jag, säger Linnea.

För att lugna barnen som blivit lite rädda säger jag att allt är på låtsas när vi leker. Frågan är om barnen vill låtsas att de möter en riktig tiger?

– Det är långt dit. Det är farligt. Vi måste gå över det högsta bergets högsta topp.

Nu är nästan alla koncentrerade. Bara George springer runt och vägrar lyssna. Han skriker.

– Vi måste simma genom en flod som är lika varm som solen. Vill ni följa med?

Barnens tvekan har förbytts i glädje över äventyret. Till och med George med sina koncentrationsproblem stannar upp. I vanliga fall säger han inte mycket och knappt något som går att förstå men nu är han både tyst och stilla. Jag undrar vad det är som fångar honom i just detta ögonblick? Nu har alla köpt 'den stora lögnen' som Dorothy Heathcote nämner som fundamental för att drama ska fungera. Äntligen vill barnen resa och hjälpa den stackars tigern och jag utmanar dem att packa.

– Måste kikare, säger Esme, som nu är med på noterna.

– Bra, säger jag. Mat? Ja!!! Vad skall vi ta med oss för mat?

Det blir en stor hög som säkert mäter 70-80 cm över havet. Det är Duplo, leksaksbilar, kläder för Barbie, plastbestick och allt du kan tänka dig som finns på en förskola. För många ser det ut som ostädad skräp men för oss är det mat. Mat som behövs på resan till den riktiga tigern. Dessutom är tigern sjuk.

Johan Theodorsson i aktion på Bellmanskålans Montessoriförskola. Foto: Berit Oscarsson..

Genusanalys som grund

Vi har valt att kalla dramat *Alla barn skall tala!* och målet är att skapa en plats där alla barn får göra sig hörda. Genom en enkel genusanalys tog vi reda på vad som behövs för att alla barn ska tala. En del tjejer men även någon kille måste erbjudas att ta mer plats. En del killar och en och annan tjej behöver få en plats av lugn där de inte hela tiden måste bryta regler. I dramat jobbar jag och barnen med genus kompensatoriskt d.v.s. målet är att fylla de luckor som fattas hos respektive individ. Vissa behöver jobba med sin empatiska förmåga, andra behöver stärka sin modiga sida. Detta erbjuds i det dramarum där jag och tio barn leker, känner och gläds i Sagodrama.

Dramaformen är ett slags processdrama där första delen är en fysiskt berättad saga med mycket interaktivitet. Sagan fungerar som stimulans till själva dramadelen: Andra delen är nämligen dramaäventyret som i vårt fall är resan till den sjuka tigern.

Tigerflickans berättelse

Ljuset släcks ner. Barnen sitter på karaktéristiska gymnastikmattor. Ett barn börjar gråta.

– Jag är rädd, ropar ett annat barn.

Det är dags för saga. Jag tar fram en handdocka – en tiger.

– En gång för länge sedan på en plats mycket långt borta bodde en Tigerflicka. Hon vaknade en morgon och kände för att dansa. En Tigerdans!

– Jaa, ropar 4-åriga Abdullah som har drama för tredje gången. Han vet att nu får han dansa med. Jag sätter på mig gitarren och frågar:

- Har ni dansat Tigerdans någon gång?
- Näää.
- Vill ni det?
- Jaaa.

Och så sätter en dans igång. *En Tigerdans. En Tigerdans. Man dansar den med huvud, man dansar den med svans.* Orden är enkla och få, så vissa barn sjunger med redan efter en vers. Två barn krockar och jag väljer att avsluta dansen i förtid med orden.

– Schh. Tigerflickan har också slagit sig. Hon tittar på barnen.

– Men jag blev lycklig av dansen. Nu skall jag väcka min pappa.

Hon vandrar till Tigerpappans säng. Ingen pappa. Hon går till tiggergrottans öppning. Ingen pappa. Hon ropar lite skrämd.

– Pappa, pappa. Var är du pappa?

Stämningen är tryckt. Det är tyst.

– Pap-pa, säger Tigerflickan lite provande.

– Du måste leta efter din pappa, hörs från publiken.

– Måste jag? Vågar jag?

– Ja, du vågar, säger Linnea alldeles uppspelt som om hon var rädd att sagan skulle ta slut om inte Tigerflickan skulle ge sig av. Den lilla tigern tystnar. Två sekunder. Tre. En blick mot barnen. Mungiporna uppåt.

– Det är klart jag vågar! Ur högtalarna strömmar Henry Mancinis Baby *Elephant walk*.

Utanför genusramen

Barnen identifierar sig med tigerflickan som ensam måste leta efter sin pappa i den farliga djungeln. De lockas att känna empati som vi sedan jobbar vidare med i dramadelen. Vad händer med barnen när de serveras ett uppdrag att hjälpa en sjuk och svag men farlig tiger? Kommer de att hjälpa tigern? Vågar de? Det blir en resa där barnen leker

Samling vid vattenhållet.
Okänd fotograf

sig fram. Ibland är de i verkligheten. Ibland i fiktionen. De får imitera, leka och känna som någon som vill hjälpa en annan varelse – den sjuka tigern.

Imitationen är viktig för att barn ska reda ut och pröva begrepp kring kön. I tigerdramat utmanar jag barnen att gå utanför sin genusram – de som vanligtvis inte är så våghalsiga erbjuds i dramat ett dopp i världens varmaste flod, de som normalt inte orkar sitta still mer än en kort stund får nu möjlighet att i lugn och ro sitta på världens högsta bergstopp ätandes en måltid bestående av både barbies och duploplattor, allt med en vidunderlig utsikt. Det kan vara en dramaövning, en stämning, en plats som stimulerar barnen att ta språnget utanför sitt eget genusutrymme. Att jobba med genus och barn är således att jobba med att försöka få barnen att förstå att det ena sättet att vara inte utesluter det andra. Det handlar inte om att göra om killar till tjejer eller tvärtom. Det handlar om att vidga synen på vad en tjej/kille kan göra, hur en tjej/kille kan se ut.

Mötet i grottan

Tigern ligger i en grotta på behörigt avstånd från oss. Ibland går jag till tigern och föreställer den.

– Ge er av. Jag är sjuk.

En stilla gråt hörs. Jag vandrar till barnen.

– Vad skall vi göra?

– Är det inte slut snart? frågar Abdullah.

Det är svårt att se om han tycker det är tråkigt eller om han har svårt för allvaret som finns i den övriga gruppen.

– Vi säger förlåt, föreslår någon.

– Men vi har väl inte gjort tigern något. Har vi det?

– Vi kan krama tigern, hörs Linnea säga. Hon rusar fram.

– Vänta, vänta. Vi måste gå tillsammans.

Oj! Jag undrar om jag störde hennes kreativitet när jag stoppade henne? Jag försöker:

– Det kan ju vara farligt. Kanske är det bättre om vi är många?

Jag vill att hela gruppen ska vara samlad i detta känsliga ögonblick. Dels för att få en gemensam upplevelse av upplösningen på dramat dels för att inte ha sönder den känsliga väv av gemenskap som byggts upp av gruppen under resans gång.

– Sjunga, hörs från ett oväntat håll. George som nästan aldrig säger något står på sig.

– Sjunga sång.

Alla ropar jaaa.

– Vilken sång ska vi sjunga för tigern? frågar jag euforiskt och vänder mig mot George. Då vänder han sig om och rusar iväg som en pil och skriker ohörbara saker. Men lyckan att han sa två ord sitter kvar i mig, när vi tillsammans sjunger Bä, bä vita lamm för den sjuka tigern. Jag blir tigern, vänder mig mot barnen, kramar dem. Får en tiger vara sån?

Johan Theodorsson

Total koncentration.
Foto: Nina Theodorsson

Johan Theodorsson driver Fantasiförmedlingen som erbjuder drama och sagoberättande med genusperspektiv för barn och vuxna. Han jobbar även som skådespelare och kunde ses i den egenproducerade berättarteatern "Gotländska sägner för barn" på Gotland i somras. Se filmen från föreställningen: www.youtube.com/watch?v=3-c504dbuWM
www.fantasiformedlingen.se